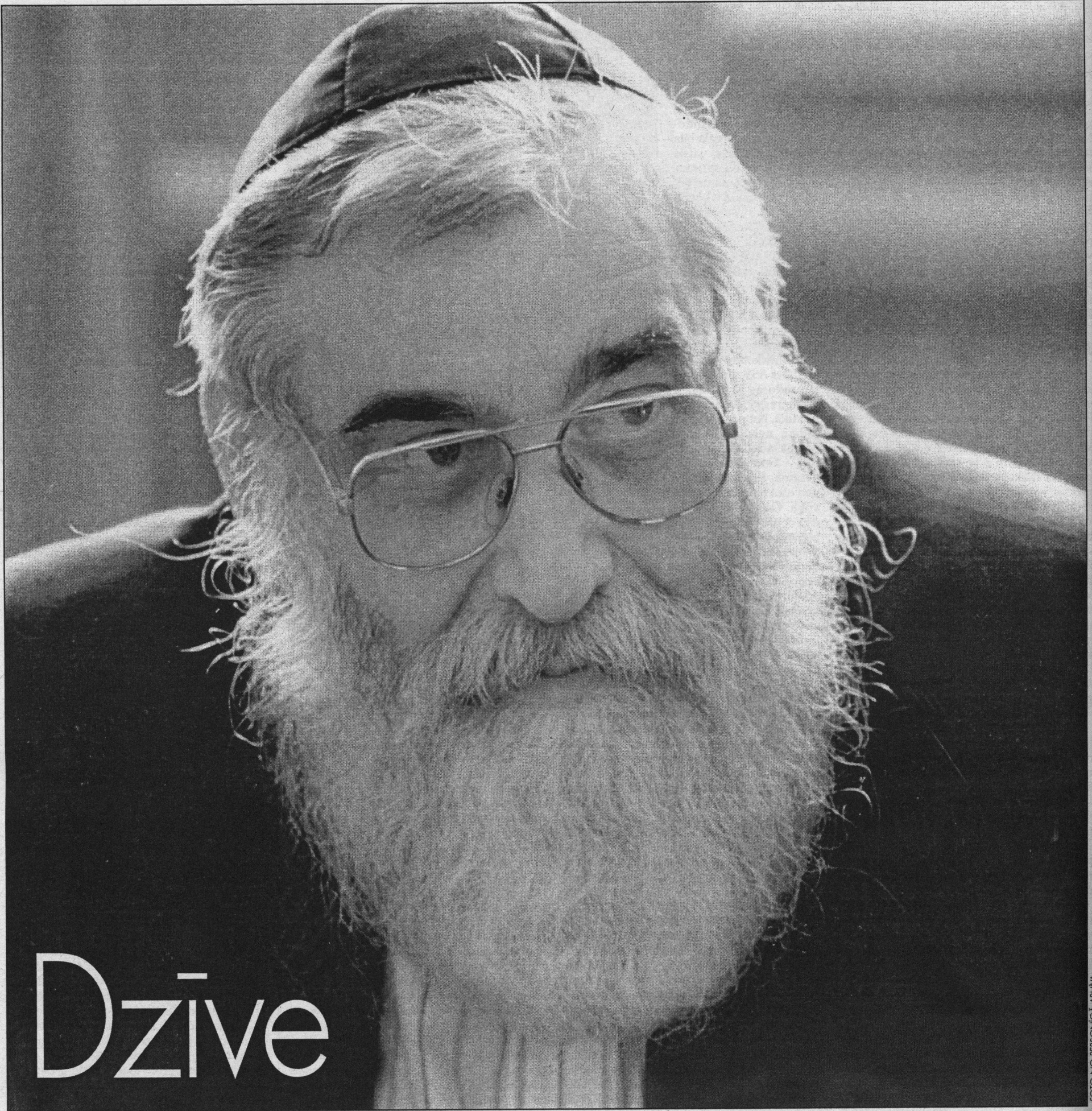

Dzīve

tas ir ceļš uz patieso dzimteni

Virsrabīns Natans Barkans intervijā žurnālistam Vilnim Cīrulim

Rīt ir ebreju Jaunais gads. Pastāstiet, kāpēc tas tiek svinēts tieši tagad – rudenī. Kāda ir jūdaisma laika skaitīšanas sistēma, jo tā atšķiras no kristiešu tradīcijas, pēc kuras mēs Eiropā un Latvijā dzīvojam.

Paldies, ka jūs dodat man iespēju informēt un arī ap-sveikt visus mūsu ticības brāļus ar šiem svētkiem – Jauno gadu. Lai Dievs dod, ka visiem būtu labi. Es gribu novēlēt visai ebreju tautai un arī visiem iedzīvotājiem visu to labāko – veselību, mieru, satību ģimenēs un arī starp tautām. Lai vecāki būtu apmierināti ar saviem bērniem, kas atrastu pareizo dzīves ceļu, un arī lai Latvijas valsti būtu kārtība un miers.

Kāpēc mēs svinam šos svētkus tieši tagad, un kāpēc mūsu laika atskaitē atšķiras no jūsu gadskaitļiem? Jāteic, ka ir liela dažādība laika skaitīšanā, kas saistīta ar dažādām tradīcijām. Jūdaisms, balstoties uz Bibliu, kam mēs visi ticam, laiku skaita no pasaules dibināšanas, atšķirībā no kristīgās pasaules, kura atskaiti veic no brīža, kad piedzimis Kristus. Pasaule tika radīta pirms 5758 gadiem. Mums tas neskaitās tieši Jaunais gads vai gada sākums, mēs to tulkojam no ebreju valodas «Ros hašana» – tā ir gada «galva». Mēnesis iepriekš Jaungadam tiek pavadīts sagatavojoties, kur katram ir jātaisa savs balanss, atskaitē, kā viņš nodzīvoja pagājušo gadu. Kļūdas ir jālabo, jālūdz Dievs, lai Viņš piedod. Ja mēs

kaut ko esam darijuši pret cilvēkiem, Dievs tikai tad mums piedod, ja vispirms būsīm izliguši ar cilvēkiem. Lai neatkārtotu nelabos darījumus, ir jāapņemas izturēties pret Dievu kā pret Dievu un cilvēkiem kā pret cilvēkiem. Tomēr, ja tas netiek patiesi caur sirds sāpēm nožēlots, tad Dieva žēlastība līdz mums netiek. Mums nav ar ko attaisnoties. Mēs varam vienīgi lūgt žēlastību.

Bet ar ko jūdaisms atšķiras no kristietības?

Es negribu atbildēt uz šo jautājumu, jo es esmu šīs valsts pilsonis, bet vienlaicīgi arī svešautietis, man ir cita tēvzeme – Izraēla. Dzimtene ir šeit, bet tēvzeme citur. Es vados pēc principa «Svešā klosterī neliec savu sveci». Mums nevajag strīdus un savas patiesības demonstrēšanu. Es neielaižos diskusijās par ticības jautājumiem. Kopīgais, kas mums ir, ir tas, ka mums ir jālabo tā morāle, kas neļauj un traucē cilvēkus dzīvot, kā cilvēkiem pienākas.

Jūs domājat, ka tas ir iespējams?

Noteikti. Pasaules dibināšana iesākās sešas dienas pirms «Ros hašana», cilvēks tika radīts pēdējais. Kāpēc? Tāpēc, ka visa pasaule ir būvēta ar mērķi, lai tā kalpotu cilvēkam. Cilvēkiem ir dota tā iespēja izvēlēties labo un sliktu. Kad kāds uzvedas, kā viņam māca Svētie raksti, viņš attaisno savu sūtību, savu primaritāti pasaulē. Cilvēks vienlaicīgi ir pirmais un pēdējais. Ja tu uzvedies kā cilvēks, tad tu esi pir-

mais un visa pasaule ir radīta tev. Tu savu prātu vari izmantot uz jaunumu, uz izlaidību, bet vari arī to vērst uz pasaules jauncelsmi, piepildījumu, ne graušanu. Pasaule ir radīta cilvēkam, bet cilvēks ir radīts, lai kalpotu savam Radītājam. Ja cilvēks būtu kā dzīvnieks, viņš nevarētu izvēlēties, – kāda ir viņa daba, tā viņš uzvedas. Dodiet kādam dzīvniekam ēst to, ko viņš nevēlas – viņš neēdīs. Ir tāds teiciens «Cilvēks nav cūka, visu apēdis», lai gan tas nāks viņam par sliktu. Un es te nedomāju tikai ēdienu, bet gudrību izvēlēties labo un atteikties no ļaunā, lai gan tas dažkārt pirmajā mirklī šķiet vilinošs un pievilcīgs.

Nevar noliegt, ka cilvēki daudz ko tādu dara, kas viņus pašus grauj.

Cilvēkam ir apziņa, bet viņš klausā savām iekārēm.

Katram cilvēkam agrāk vai vēlāk rodas eksistenciāli jautājumi, uz kuriem viņam ir jāatrod atbildes, bet tagad šajā jomā ir ļoti plašs piedāvājums. Ir visādi pseidoreligiozi strāvājumi, sekas, kas cenšas katra dot savu atbildi, zīmēt savu pasaules ainu. Kā cilvēkam neapjukt šajā raibumā, kā atrast orientierus, pie kā pieturēties savā dzīvē?

Sekas nāk ar citu nolūku, kā izkopt un pilnveidot cilvēku un reizē ar viņu arī pasauli, tās izplata eldievību. Un svarīgi saprast, ka elki jau nav tikai no koka, tās ir arī idejas, uzskati, attieksme pret dzīvi, vērtības, kuras cilvēks ap-

liecina un kam seko. No šim sektām nav nekāda labuma, viņi noved cilvēkus tur, no kurienes cilvēkam drīzāk vajadzētu bēgt. Kāpēc tas ir tā? Jāņem vērā tas tukšums, cilvēka dvēseles atstāšanas novārtā laiks, kas ir radīts šeit PSRS laikos, šajos piecdesmit neticības, netaisnības un melošanas gados. Dvēsele netika barota, viņa meklē kaut ko, grib piepildījumu un nezina, kur likties, uzķeras uz pirmo piedāvājumu.

Cilvēki, kas iesaistās sektās, nereti tiek novērsti no sociālās realitātes, negrib vairs sevi apliecināt dzīvē, bet uzturas it kā kādā paralelajā pasaulē.

Tik vienkārši jau nu tas nav. Mēs par to esam runājuši ar citiem mācītājiem, kā pretstāvēt šai tendencei. Bet tā ir tāda sistēma, ar kuru nav viegli cīnīties. Pasaulē ir daudz kas destruktīvs.

Es domāju, ka cilvēkam ticībai vajadzētu būt kā balstam, kā atskaites punktam, ar kuru viņš var samērot savas dzīves notikumus.

Dievs pirmo cilvēku – Ādamu – nolika paradīzē. Ko viņš viņam teica? Tu gribi sēdēt paradīzē, tad tev jāstrādā un jāapsargā. Tāpat ir arī pasaulē. Cilvēks ir nācis pasaulē, lai viņš turpinātu dzīvību un dzīvi.

Ar ko? Ar darbu. Tāpēc viņam ir rokas, tāpēc viņam ir galva. Cilvēks, kas ne ar ko nenodarbojas, viņš degradējas, paliek traks. Tukša galva ir kā sabrukusi ēka, tur ir tikai mēsli un drupas. Daudz jaunuma pasaulē nāk no bezdarbības. Lai dzīvotu šeit normāli, mums ir jāstrādā.

Ir dažādi uzskati, kas ir cilvēka dzīve – vai tā ir nejausība, vai tā ir skola, kur gatavoties kādam tālākam ceļam.

Šī pasaule ir kā koridors, kā priekštelpa, lai atgrieztos savā patiesajā dzimtenē. Šeit ir tam jāsaģatavojas – «jānotīra zābaki, jāuzpucē drēbes» – tas ir jādara pašam.

Kādi ir galvenie jūdaisma pamatprincipi, kurus cilvēkam noteikti būtu jāievēro?

Jāizpilda visi baušļi, kas ir minēti Torā. Tur ir viss. Mūsu noteikumi sākas no brīža, kad cilvēks atver acis, līdz tam, kad viņš atstāj šo pasauli. Sevišķi – būt godīgam.

Vai cilvēks vispār to var izpildīt?

Noteikti var. Bet, vai visi izpilda, tas ir jautājums. Katram cilvēkam ir kāds grēks, nepilnība. Ja tu redzi jēgu, kāpēc tas jādara, tad var izpildīt. Tas ir grūti, jo nepieciešams sevi ierobežot.

Rodas jautājums, kāpēc man ir jāierobežo sevi?

Tu pats sevi neesi radījis, dzīvību tev devis Dievs, un tev jāklausa, ko viņš runā caur Biblii. Tu neesi pats sev saimnieks. Vai tu darbā vari neklusīt savam direktoram? Tava dzīve ir atkarīga no Dieva arī tad, ja tu to neapzinies. Tam, kas tev devis dzīvi, tam jāpakļaujas.

Kā jūs domājat – ja cilvēks ir piedzimis neticīgā ģimenē, kā viņš var nonākt līdz ticībai?

Katrs cilvēks tic. Nav tāda cilvēka, kas netic. Jautājums, kā viņš tic, kam viņš tic. Dievs ir ārpus mūsu saprašanas, un arī ar ticību vien nepietiek. Ticība ir jābaro ar darišanu. Zaglis arī, pirms taisās zag, lūdz Dievu, lai tas viņam palīdzētu veikt šo ļaundarību. Tā ir pretruna. Es ticu Dievam, bet kas ir Dievs – to mēs nevaram saprast. Viņš visu redz, viņš zina visu. Viņš redz, ka tu zodz. Kāpēc tev jāiet pret viņu, jo skaidri ir pateikts, ka tas ir grēks? Es nerunāju par tiem 613 baušļiem, kas mums ebrejiem ir. Bet par tiem septiņiem, kas ir visai cilvēcei.

Es domāju, ka pašreizējā vide, kādā mums nākas dzīvot, neorientē cilvēku, lai viņš pievērstos ticības dzīvei.

Tā gluži nav, lielākā cilvēku daļa agrāk vai vēlāk tomēr nonāk pie ticības. Cilvēks ir radīts ar dažādiem talantiem, un katram cilvēkam ir kāds uzdevums. Pasaulē nav nekas lieks, viss ir vajadzīgs. Kā mēs varam zināt, kāds ir mūsu katra uzdevums? Ir jāatklāj, kāds ir tavs talants, un tas jāattīsta. Un kādi katram ir ieroči, ar tādiem ir jācenšas to pasauli pilnveidot...

Es uzskatu – lai cilvēks nonāktu līdz ticībai, viņam ir jābūt noteiktai garīgai pieredzei, jo ticību taču nevar iemācīt.

Es atkārtošu, ka katrs cilvēks tic, vai viņš ir ebrejs vai latvietis, vai eskimoss, bet ticība, lai tā būtu dzīva, ir jāattīsta, jākopj. Un nevis ticēt, ka melns kaķis skrien pāri ielai, tad būs nelaime. Būtiski ir tas, kam tu tici, jo tas iespaido tavu dzīvi. Arī mūžības perspektīvā.

Bet vai nevar teikt, ka ir cilvēki, kuri tic tai varai, kāda ir nauda?

Jā, tas Bībelē tiek saukts par «zelta teļu». Dievs ir radījis cilvēku absolūti skaidru un taisnīgu, caurspīdīgu kā stikls. Kas notiek, kad sudrabu, t.i., naudu, uzliek uz stikla? Spogulis. Tad viņš redz tikai sevi, viņu vairs neskar pasaules nebušanas, nabadzība... Pasaule nevar eksistēt nepilnība, bet kas var papildināt manus trūkumus, jūsu trūkumus? Nauda pati par sevi nav ne laba, ne ļauna, atkarīgs, kā cilvēks pret to attiecas – viņš var izdarīt daudz ko labu – ir cilvēki, kuri savu naudu ziedo labdarībai. Bet nauda var arī samaitāt cilvēku. Cik jums ir bankā naudas?

Necik.

Tad jūs to nesapratīsit. Kam nav naudiņas, tas vienmēr ir labsirdīgs un saka: ja man būtu, tad, ai, ko es tik darītu!

Es jums pastāstīšu piemēru. Man bija skola, kādi 150 bērni. Es viņiem iedevu katram kādu nelielu naudu, teiksim, 20 santīmus, un vaicāju, ko viņš ar to darīs? Devīni no desmit teica, ka viņi šo naudu dos kā ziedojumu. Kāpēc? Tāpēc, ka viņi tā ir audzināti, ka viņiem ir ieaudzināta pareiza domāšana. Kā bērns tikko piedzimst, viņu ir jāsāk audzināt pareizā virzienā. Viņš izaug un zina: nauda ir – jāziedo, jādod labdarībai.

Viena lieta ir audzināšana ģimenē, bet vēl ir tas, ko tu iemācies skolā, ko tu redzi uz ielas.

Ja es pie sevis mājās audzināšu pareizi, tad es iemācīšu, kas ir pasaule, ko tajā var pieņemt un no kā ir jāizvairās.

Un, ja iela ir netīra, mums ir jābūt «sētniekiem», lai tīrītu to ielu. Piemēram, ja tu pieņemsi visu, ko rāda televīzija, par patiesu pasaules attēlu, kādā purvā tu nonāksi? Padomju laikā tās filmas bija labestīgākas nekā šodien, tur bija kaut kāda morāle. Varbūt tas bija politizētas, bet tur nebija tie mēsli, ko šodien rāda. Komerctelevizijai vajag naudu, un viņi spēlē uz cilvēku instinktiem, uz viegli sagremojamu barību, kas skādē mums un izkropļo priekšstatus, vērtības. Mēs visi ņemam to cepuri nost «zelta teļa» priekšā. Nenobriedis cilvēks skatās un pierod pie tā, ko redz, uzskata, ka tāda arī ir tā dzīve – slepkavības, izvirtība. Tie ir negatīvas morāles paraugi. Bet, no otras puses, taču katrs grib, lai viņa ģimene būtu laba, godīga un veiksmīga, kas bez noteiktiem morāles kritērijiem nav iespējams.

Jūs taču nenoliegsiet, ka daudzi cilvēki dara to, kas viņiem nepatīk. Iet uz darbu kā uz mocībām un tikai tāpēc, ka ir nepieciešams sevi nodrošināt materiāli.

Katrs dara to, ko viņš ir spējīgs darīt. Cilvēkam ir tā spēja atrast katrā godīgā darbā sev gandarījumu un piepildījumu. Daudz kas mums nepatīk, bet, ja mēs esam spiesti, mums tas ir jāpieņem kā labs. Paldies Dievam, man ir darbs, un es veikšu to darbu, cik labi es varu. Es arī esmu strādājis arhīvā, kas man ne īpaši patika, bet es sevi pārliecināju, ka tas ir vajadzīgs. Tāpat arī var sevi pārliecināt, ka jebkas, ko tu dari, nav labi.

Bet ja tu jūti, ka citā sfērā tu gan sev, gan pasaulei varētu dot vairāk?

Tad meklē. Kas meklē, tas atradīs.

Liktenis – vai tam ir kāda loma cilvēka dzīvē?

Ir, noteikti ir. To es isumā nevaru izstāstīt. Liktenis ir jāsaka pāri ar cilvēka spēju brīvi izvēlēties. Tas ir liktenis, ka mēs tagad satikāmies. Un tas bija nolemts kopš pasaules dibināšanas, ka mums šodien, šai vietā un mirklī būs jāsatiekas. Bet kur ir izvēle? Tas ir tas, ko mēs darīsim. Mēs varam šo laiku izmantot sarunai, bet mēs varam darīt arī ko citu. Tas ir atkarīgs no mums.

Tomēr rodas it kā pretruna – liktenis un brīvā izvēle.

Šis jautājums ir daudz dziļāks un komplicētāks, nekā jūs jautājat, bet to nevar šādā īsā sarunā izrunāt. Te nav nekādas pretrunas. Mēs ticam, ka liktenis ir kategorija, kas darbojas visas pasaules mērogā.

Mēs, piemēram, varam tagad runāt un iespējams cilvēkus uz kaut ko sliktu – tas ir atkarīgs no mums, kā mēs izmantojam likteņa dāvētās iespējas, vai tās izmantojam, vai palaižam garām.

Bet kā var skaidrot to, ka cilvēki nomirst pašā spēku kulminācijā, vai citiem dzīvē nāk tādas ciešanas, kuras viņi nu nekādi nav pelnījuši?

Tas ir liktenis. Kāpēc? Dieva ceļi mums nav zināmi. Es biju iedomājies, ka virsrabins ir kaut kāds tur ļoti īpašs cilvēks. Vienīgi jūsu uzskati ir ortodoksāli.

Jā, bet es tomēr esmu arī dzīvs cilvēks, kas seko pārmaiņām, kas notiek visapkārt, neskatoties uz savu vecumu.

Bet kā jūs vispār esat kļuvis par virsrabinu? To jau nevar uzskatīt par profesiju.

Kā profesors kļūst par profesoru? Es mācījos, apguvu zināšanas, kārtoju eksāmenus, saņēmu diplomu vēl Ulmanlaikā. Vēlāk es tiku uz šejieni sūtīts no galvenā rabinā, no Izraēlas. Es atgriezos šeit, kur manas dzimtas saknes bijušas jau pirms 340 gadiem. Es šeit nodzīvoju līdz 1969. gadam, tad aizbraucu uz savu tēvzemi Izraēlu. Kad padomju vara sabruka, tad bija iespējas atkal te atgriezties. Mūsu tautas brāļi bija te palikuši, viņiem bija vajadzīgs garīgais skolotājs. Redziet, tā ļoti vienkārši tas notiek. Es esmu cilvēks kā cilvēks, nekas īpašs, mana māte bija sieviete.▲

